

A NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS RENDSZERE*

KIS MAGYAR NAGYSTRATÉGIA A 21. SZÁZADRA

BÉKÉS MÁRTON – TÓTH MÁTÉ

2025 végén járva századunk negyede már eltelt, miközben a nemzetközi helyzet egyre csak fokozódik. Változik és forr a világ, ideje felvázolni egy kis magyar nagystratégiát, amelyik közép- és hosszú távon képes célokat kijelölni és eszközöket is rendelni hozzá. Célunk nem más, mint a drámaian változó nemzetközi környezetben, romló európai perspektívák közepette is állandó történelmi célkitűzés megfogalmazása. Mindennek elébe vágva, ez a javaslat az idegenül hangzó konnektivitás és a negatívan csengő pusztaság helyett a 2010 óta működő belpolitikai rendszer jellegadó tényezőinek külügyi megfogalmazását jelenti, amelyet az egyszerűség kedvéért a *Nemzetközi Együttműködés Rendszerének* nevezünk. Kiindulópontunk kombinálja egymással a geopolitikai, a történetpolitikai és az energiapolitikai nézőpontot, fókuszunk magyar, perspektívánk közép-európai, horizontunk globális.

STRATÉGIAI HORIZONT

Egy olyan magyar nemzeti nagystratégia számára, ami legalább a 21. század derekáig érvényes, először is ki kell jelölnünk Magyarország külső-belső környezetét, amelyben végrehajtható. A nemzeti prioritások adottak: befelé szabadság, kifelé függetlenség. A fő kérdések, mint minden stratégia felállításánál, történetjék az államlevegő, külpolitikai lépéssorozat vagy hadműveleti tervezés érdekében, a következők: mit akarunk, mikor akarjuk, és hol akarjuk.

Az első kérdésre igen könnyen megfelelhetünk, mégpedig a magyarság ezeréves – Kárpát-medencei, letelepedett – állami jelenléte, a Trianon óta eltelt évszázad és a mögöttünk hagyott tizenöt év alapján egyaránt. Nagy célunk manapság sem lehet más, mint ami mindig is jellemezte a belülről vezérelt hazai politikai erőket: a magyarság megmaradása Közép-Európában, annak Duna menti, Kárpát-medencei szállásterületén (beleértve az államhatárainkon belüli területet és a rajta kívül élő magyarságot), mégpedig szervezett állami keretek között, amelynek külső és belső viszonyait is saját magunk, önrendelkező módon alakítjuk ki, rendezzük be. Ezt a konszenzuális törekvést nevezték a reformkorban, és hívjuk ma is, magabíró Magyarországnak. Mind ezt ma új és lényeges technológiai változások idején, teljesen eltérő geopolitikai adottságok közt kell ugyanúgy akarnunk.

* A társszerzős írás először két részben jelent meg a Látószögön, 2025. február 19-én és 21-én. Az itt közölt változat bővebb, jegyzetekkel kiegészített, aktualizált, szerkesztett verzió. A társszerzős írás először két részben jelent meg a Látószögön, 2025. február 19-én és 21-én. Az itt közölt változat bővebb, jegyzetekkel kiegészített, aktualizált, szerkesztett verzió.

A második kérdésre az a válasz, hogy a fentiek időhatárai egyre jobban tágíthatók. A rövid távú cél az elkövetkező évek viharai közepette fenntartani a stabil belrendet és biztonságossá tenni a külső környezetet. Középtávon nem akarhatunk mást, mint a 2020-as évek második felében előre látható és minden bizonnyal fokozódó geopolitikai küzdelmek közepette kívül tartani az országot a nemzetközi összeütközésekből. A hosszú távú törekvés pedig nem kevesebb, mint évszázadunk egészének megnyerése, amelyen a magyarság további demográfiai, gazdasági és kulturális fejlődését értjük. Mindezek megvalósításához elengedhetetlen a nemzeti kormányzás folytatása, 2026-ban, 2030-ban, és tovább.

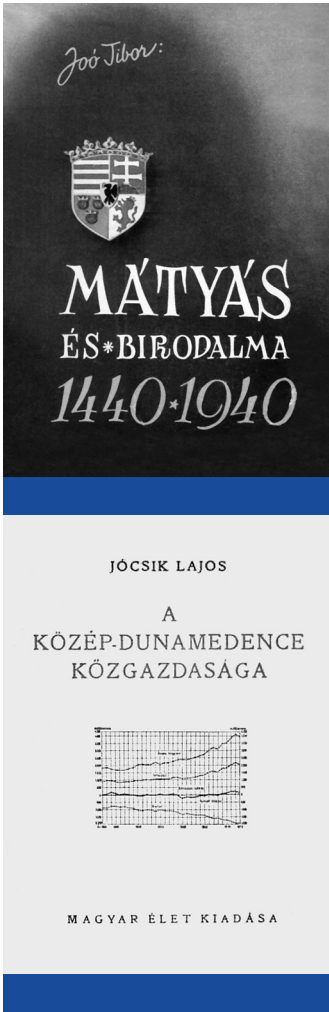
A harmadik kérdés megválaszolásához újfent hármastagolást kell alkalmaznunk. Hiszen három, koncentrikus körben elhelyezkedő stratégiai környezetet kell megvizsgálni: a hazai politikai kontextust, a nemzetközi geostratégiai helyzetet és a tágabb történelmi szituációt. Ezek időben-térben más és más kiterjedéssel rendelkeznek, menjünk most a rövidebb időtávú és kisebb földrajzi egységektől a közepeseken át a nagyobb, átfogóbb szintig! Ezek a szinteken belülről kifelé haladva egyre csökkenő mértékben dönthetünk kizárólagosan, s egyre növekvő mértékben vagyunk kiszolgáltatva másoknak; hiszen a belső viszonyokról optimális esetben, demokratikus módon a magyar állampolgárok döntenek, a regionális helyzetet megfelelő kormány esetében tudjuk befolyásolni, a történelmi szituációt viszont elsősorban és alapvetően megérteni tudjuk. Annak megváltoztatásához fekvésünk, népességünk, gazdasági lehetőségeink és fegyveres erőnk egyedül nem elegendő, ahhoz nagyobb szövetségesek kellenek, méghozzá a világ minden tájáról. Íme, a jövőendő *mellérendelő világrend* alapja: az együttműködés.

Ebből is látható, hogy nagy nemzeti célunk szempontjából a 2026-os választás után is folytatódó nemzeti kormányzás olyan peremfeltétel, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy évtizedünk hátralévő második felében is független, magáról határozni képes, szuverén országban éljünk, amely bír a politikai, gazdasági, katonai és kulturális önrendelkezés képességével, és képes az ennek megfelelő autonóm regionális és nagytérpolitikára. Ezek teljesülése esetén tudunk bizakodva kitekinteni századunk középső harmadára, onnét pedig extrapolálni a magyarság kedvező Kárpát-medencei életlehetőségeinek körülményeit.

VILÁGRENDSZERVÁLTÁS A 2020-AS ÉVEKBEN

A hidegháború végétől negyedszázadon keresztül érvényesült az Amerikai Egyesült Államok hegemoniája, amely 1989 és 2016 között gazdaságilag, katonailag és kulturálisan majdhogynem hiánytalanul funkcionált világszerte, az elmúlt évtizedben viszont látványosan bomladozik. Ebben a mára kétségbevonhatatlan folyamatban újabb csavar, hogy az Egyesült Államok 2025-től kezdődően a korábbiakhoz képest részben sebességet vált, részben eltérő pozíciót vesz fel, méghozzá globális zöldpolitikától az olajiparig, a nemzetközi vám- és kereskedelmi politikától a nemzetközi együttműködés korábbi intézményeiig (klímaegyezmény, nemzetközi büntetőbíróság, WTO). Ezekkel a lépésekkel az unipoláris hegemon helyett tudatosan multipoláris szereplőként alakítja jövőjét. Várhatóan egy sor korábbi, ideológiai színezetű konfliktust be fog zárni azért, hogy a politikai realizmus jegyében kinyithassa a számára fontos új konfliktuszónákat és dimenziókat az Északi-sarktól a globális gazdaságig. Erősen kérdéses, hogy az Európai Unióra, illetve Európa egészére miként fog tekinteni.

Ezenközben Kína gazdasági súlypontemelkedése minden ellenkező várákozással szemben töretlenül folytatódik, mely nagytérrendszereplőtől Európa meggondolatlanul és indokolatlanul távolra lökte magát. Emlékeztetőül: 2024-ben 1000 milliárd dollár fölé nőtt a kínai export, a kínai gazdaság bővülése olyan mértékű, hogy 2024-ben még az azt megelőző évhez képest is további 24 százalékkal több olaj- és LNG-vásárlást eredményezett az oroszoktól. Mindez 2025 végleges számai tükrében további növekedést fog mutatni, hiszen

A Kárpát-medence geopolitikája –
József Tóth: *Mátyás és birodalma* (1941)
és József Lajos: *A Közép-Dunamedence
közgazdasága* (1944)

például csak 2025 szeptemberében bejelentették az oroszokkal közösen a Szibéria ereje 2 gázvezeték megépítését, az 1-es vezeték felbővítését, továbbá kétmilliárd jüan értékű ingyenes segélyt, valamint 10 milliárd jüan hitelt a Sanghaji Együttműködési Szervezethez csatlakozóknak. Kína teret foglal, helyet követel a Nap alatt. Ráadásul megjelentek olyan regionális középhatalmak, amelyek vagy fokozatosan függetlenednek a Washington által vezetett szövetségi rendszer elemeitől (Brazília, Pakisztán, Szaúd-Arábia, Törökország), vagy el nem kötelezett hagyományt folytatnak (Dél-Afrika, India, Indonézia), hogy csak néhány fontosabb példát mondjunk. Az Egyesült Államok világcsendőrszerepéből a saját kontinensére való visszatérése azért is szükségszerű, mert már a saját hátsó kertjeiben is épülnek függetlenedő, el nem kötelezett vagy épp más nagyhatalmakhoz húzó erőközpontok.

Azt az egyre gyorsuló folyamatot, melynek során a korábbi „liberális nemzetközi rendszer” (John Ikenberry) – amelyet hol a könyörtelen neoliberális globalizáció, hol az attól nem független amerikai unipoláris kísérlet jellemzett – átadja a helyét valami másnak, *világrendszerváltásnak* nevezzük.¹ Ez a három szóból álló összetett fogalom egyszerre jelenti a világrendszer megváltozását és a világ rendszerváltását. Ez alatt azt kell érteni, hogy körvonalazódni látjuk a Föld multipoláris berendezkedését, amely együtt járva a birodalmi kísérletek bukásával és a nemzetállami keretek megtartásával, a jövőben nagytéralapú szintézist eredményez. Erre utal az eurázsiai szárazföldi hatalmak közeledése, India önmagában vett felemelkedése, de az is, hogy Donald Trump még megválasztott elnökként utalt rá, hogy a világhegemónia helyett az észak-amerikai kontinens fölötti dominanciát erősíteni, az Egyesült Államok magterülete köré szervezve Grönlandot, Kanadát és a Panama-csatornát, amely az 1823 és 1898 között érvényesülő Monroe-doktrína felújítását jelentené. A civilizációk sokszínűségét tiszteletben tartó, nagyobb földrajzi egységek (kontinensek, nagyterek, pánrégiók) integrációja között többpólusú, dinamikus erőegyensúly alakul ki. E nagytéralapú többpólusú rendszer formálódása már látszik is a nemzetközi horizonton, méghozzá több mint száz év (egészen pontosan az 1905-ös tangiri válság) óta először, amikor végül az antant gyarmattartó logikája töretlenül érvényesült Marokkóval szemben, a feltörekvő Németország viszont eredménytelenül követelt helyet magának a nagytérrendben, az utána következő események sorát egy évszázadra meghatározva.

A nagytéralapú multipoláris világ, a Carl Schmitt által a Föld új *nomosza*-ként leírt állapot száz év után más szereplőkkel, de visszatérőben van.² Példárá egyfelől a Biden-adminisztráció és az első von der Leyen-ciklus idején az amerikai dominanciájú Nyugat mind szorosabb integrációja és elzárkózása, másfelől a vele szemben álló orosz–kínai–iráni pólus formálódása, ugyanakkor a globális Délnek nevezett – az utóbbiakat is maguk között tudó – heterogén, szabad vegyértékekkel rendelkező országcsoporthat fórumainak bővülése, sőt immár összekapcsolódása. Utóbbiak közé számítjuk a BRICS-csoportot, az Eurázsiai Gazdasági Uniót, a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségét (ASEAN), az Övezet és Út kezdeményezést (BRI) és a Sanghaji Együttműködési Szervezetet (SCO). Ez utóbbi keretében három atomhatalom (India, Kína, Oroszország), hét további állammal közösen, akik a világ GDP-jének a jó harmadát adják, 2025 szeptemberében immár hivatalos jogi dokumentumban is kinyilatkoztatták a multipoláris világ melletti elkötelezettségüket (tiencsini nyilatkozat). A helyzet persze folyton változik, és számos érdek vagy épp érdeklkülönbség barázdálja, a nyugatinak nevezett csoportosulás arculatán például az amerikai elnökválasztás kimenetele és az Európai Unióon belüli erőegyensúly lassú eltolódása jelentősen módosíthat.

Az erőegyensúly változásáról szóló adatok viszont kétségbevonhatatlannak, melyekből az látszik, hogy a '90-es évek cinikus megfogalmazása, amely a „Nyugat és a többiek” relációjáról szólt, megfordult: a *West* lett a *rest*. Nézzünk

nagytéralapú
többpólusú rendszer
formálódik

1 Lásd bővebben: BÉKÉS MÁRTON: A világrendszerváltás. *Kommentár*, 2022/4.

2 CARL SCHMITT: *The Nomos of the Earth in the International Law of the Jus Publicum Europaeum* [1950] ford. G. L. ULMEN, Telos Press Publ., New York, 2003.

Lokális Dél –
Latin-Amerika térképe
a 19. század végén
(Project Gutenberg)

három, erre vonatkozó tanulságos tendenciát! Előrebocsájtva, hogy a történelem voltaképpen az energiaforrásokért folyó harcokból áll, történjék bár az energia kinyerése az állati vagy emberi erőből, a szénből, olajból, atomból vagy éppen LNG-ből.

Az első, hogy a világgazdasági adatokból kétségbevonhatatlanul kiolvasható a globális Dél versenyképességének növekedése. Jellemző módon a BRICS-országok vásárlóerő-paritáson mért GDP-je már 2023-ban megelőzte a G7-ekét. 2024 elején a BRICS Egyiptommal, Etiópiával, Iránnal és az Egyesült Arab Emírségekkel bővült, 2025-ben pedig Indonézia lett teljes jogú tagja, de arra tart az a NATO-tag Törökország is, amely három évtizede nem kell az EU-nak, az USA pedig épp az orosz olaj használata miatt fenyegeti. Az Övezet és Út kezdeményezés több mint 1,1 ezer milliárd dollár közvetlen külföldi befektetést eredményezett világszerte az energiaszektor, a közlekedés, a fémbányászat, a közművek, az ingatlanfejlesztés, a logisztika és a vegyipar területén. A BRI új szárazföldi és tengeri selyemutakban kapcsolja össze a régiók kereskedelmét, immár több mint hetven országot és a világ GDP-jének közel felét felölelve (a gigaprojekthez nagyságrendileg 150 ország, azaz a Föld államainak háromnegyede csatlakozott valamilyen formában). E két legfontosabb együttműködést olyan továbbiak egészítik ki koncentrikusan, mint az ASEAN, az Eurázsiai Gazdasági Unió, a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete, az Öböl-menti Együttműködési Tanács, a már említett Sanghaji Együttműködési Szervezet vagy a Dél(amerika)i Közös Piac.

Nem arról van szó, hogy a Nyugaton kívüli világ egy vele ellenséges blokká formálódik, melyek között valamiféle új hidegháborús konfliktusban dönteni kellene, hanem arról, hogy a multipolarizálódás folyamatában az együttműködések lehetősége is kibővül. A globális Délen belül számos korábban feloldhatatlannak tűnő ellentét is enyhülni látszik (példa rá a kínai közvetítéssel tető alá hozott szaúdi–perzsa békülés vagy a nyugati vámok miatt felgyorsult indiai–kínai közeledés), miközben a különböző együttműködések olyan regionális kiegészítői is növekvő kereskedelmi forgalmat katalizálnak, mint az Ázsia–Afrika Növekedési Folyosó, az azeri Zangezur-folyosó, a Kína–Pakisztán Gazdasági Folyosó, a Szibéria Ereje gázvezeték vagy az Indonéziát Kínához közelítő Átfogó Regionális Gazdasági Partnerség. Figyelemre méltó az emírségekbeli, indiai, indonéz, katari, kínai, szaúdi, vietnami középosztály rohamos gyarapodása és a szédületes délkelet-ázsiai urbanizáció is, amik mind a belső fogyasztás robbanását vetítik előre, újabb gazdasági bővüléssel kecsegtetve a globális Dél országait. Mindezt úgy, hogy a globális Délnek nem szükséges egységes tömbbé szerveződnie, miközben a Nyugat mint gazdasági és ideológiai egység Trump hivatalba lépésével a szemünk láttára szakad ketté, az EU elitje pedig egyelőre igazodás helyett ellentart az USA irányváltásának Ukrajna kérdésétől az *online* óriásplatformok ideológiai cenzúráján át a globális klímapolitikáig.

Másodszor, a globális Dél térnyerésében kapóra jöttek a G7-ek, illetve az EU különböző szankciói, melyek 2022-től kezdődően az orosz energiahordozókat sújtják. Az olcsó orosz energiahordozó látványosan keletre, illetve a globális Dél országai felé áramlik, óriási lökést adva ezen országok iparának, amelyek az orosz földgáz és kőolaj, valamint a nyersolajból nyert feldolgozott olajtermékek vonatkozásában – a nyugati irányban újonnan megnyíló viszonteladói pozíciók révén – új bevételi forráshoz is jutottak, éspedig dollármilliárdos nagyságrendben. Vessük ezt össze azzal, hogy csak 2024 első felében harmadával, 413 milliárd dollárra nőtt Oroszország olaj- és gázipari bevétele. Ezek a felismerések olyan új, kölcsönösen előnyösnek bizonyuló értékesítési láncokat betonoznak be, melyek a világ nyugati felével szemben lényegesen kedvezőbb árszínvonalon teszik elérhetővé a termelést, méghozzá előreláthatóan hosszú távon, egyúttal közelebb húzva egymáshoz az el nem kötelezett országokat. Ezzel az amerikai LNG, a norvég olaj vagy a méregdrága kiegyenlítőenergia-igényekkel kísért egyoldalú napelemes termelés a világ nyugati felében nem tud versenyezni – ezt leplezi le a Draghi-jelentés versenyképesség-vesztésre vonatkozó felismerése, vagy az az adat, hogy 2025 első felében egymilliárd dollárral többet, 4,5 milliárd dollárt költöttek orosz LNG-vásárlásra, mint egy évvel korábban.

A globális Dél országainak rugalmas összerendeződése logikusan vezetett oda, hogy az energiaszektorban ötven év után megroppant a petrodollár, vagyis az olajért dollárban való fizetés hegemoniája. Az arab országok látványosan elkezdtek renminbit és rubelt elfogadni az olajért, ami óriási áttörés. Az Övezet és Út kezdeményezésben részt vevők, illetve a BRICS+ országai is egyre nagyobb mértékben nemzeti valutában üzletelnek egymással a dollár helyett, ideértve az energiahordozók elszámolását (például brazil–kínai és orosz–indiai relációban), sőt dolgozni kezdtek a közös valután, miközben a kínai fizetőeszköz nemzetköziesítése is elkezdődött. Mindez természetesen nem jelenti a nemzetközi pénzpiac dedollarizációját, ám annak fokozódó felvetődését igen, ahogy az arany jelentősége is látványosan visszatérőben van. Úgy zajlik a világrendszerváltás, hogy egyrészt annak motorja a gazdasági átrendeződés, másrészt viszont a világrendszerváltás maga is visszahat a gazdasági átrendeződésre.

A harmadik tanulság, hogy ebben a változó világszituációban az Egyesült Államok – epizodikus gazdasági-geopolitikai expanziói ellenére – egyre inkább úgy tűnik, túl van a zeniten, már ami a geopolitikai hegemoniát illeti; mintha a Trump által meghirdetett politika maga is felismerné ezt. Ez akkor is igaz, ha uralmi pozícióját a 2020-as évek első felében az EU országai, illetve a NATO fölött sokkal látványosabban használta, mint korábban; a világ nagyobb felében

**teret nyert
a rugalmasan
összerendeződő
globális Dél**

ugyanakkor már a gazdasági érdekérvényesítő képessége is csökken. A világ nagyobbik része ugyanis nem hallgat rá, amit nem csupán a petrodollár hegemóniájának említett megroppanása, de több más jelenség is mutat (lásd az ENSZ-közyűlések szavazásainak megoszlását). A látszólagos paradoxon megértéséhez érdemes látni, hogy az Egyesült Államok a számára – a Szovjetunió-nak részben épp az energiaárakkal is összefüggő összeomlásakor – megadatott „unipoláris pillanathoz” (Charles Krauthammer) képest bő két évtizedes késséssel érkező palaolaj- és palagáz-forradalommal kapta meg azt az energetikai fegyvert, ami pár év alatt megváltoztatta az USA világpiaci helyzetét, s hatásában az USA legnagyobb erőjű geopolitikai fegyverré vált. Az USA az addig súlyosan behozatalra szoruló és geopolitikai kockázatot is jelentő exportfüggőséget az olajválság után csak komoly diplomáciai bravúrral tudta stabilizálni, és e törékeny függőséggel még az unipolarizáció idején is félkarú óriás maradt. Ám 2020 februárjára egyenesen több palaolajat termelt (napi 13 millió hordót), mint Szaúd-Arábia és Oroszország olajtermelése. Ez nem csupán bevételt, de soha nem látott geopolitikai hatalmi eszközt is adott a kezébe: Mike Pompeo republikánus külügyminiszter szerint a palafegyver olyan rugalmassággal ruházta fel országát a nemzetközi kapcsolatok terén, amilyennel évtizedekkel korábban nem rendelkezett, míg Thomas Donilon, Barack Obama nemzetbiztonsági tanácsadója szerint a palaforradalom egyenesen lehetővé tette az USA számára céljai elérését a nemzetközi térben.

Innen nézve aligha meglepő, hogy az orosz–ukrán konfliktus nyílt háborúvá alakulása után az amerikaiak végre piacot fogtak a drága LNG-nek, a szállítások volumene alig hét hónap alatt mintegy háromszorosára is nőtt, majd

2023-ra az USA már közel a felét adta a teljes európai LNG-importnak, naponta több mint 7 milliárd köbméter gázt szállítva, aranyáron. Miközben az Északi Áramlat gázvezetéket valakik felrobbantották. Vagyis Európára is sikerült kiterjeszteni az amerikai gazdasági hegemóniát, ami a 2025-ös úgynevezett vámalkuval és az EU azt kísérő 750 milliárd dolláros energiavásárlási és 600 milliárdos befektetési vállala-

saival Európa szinte félgyarmati alárendelődésévé kezd válni. Eközben más régiókra vonatkozóan az USA energetikainak álcázott hegemóniatörekvései már nem járnak sikerrel. Márpedig itt van a lényeg! A Trump részéről a beiktatása napján kihirdetett energia-vészhelyzet és az első huszonnégy órában meghozott nagyjából háromtucatnyi elnöki rendelet, amely az olajtermelés fokozását, a klímapolitika lecsavarását és egyáltalán: az energia mint fegyver fokozott geopolitikai használatát célozta, már csak a saját termelés versenyképesebbé tételére, illetve Európával szemben használható. A világ többi részével szemben már alig-alig hat valamit, geopolitikai-hatalmi befolyással pedig egyre kevésbé váltható. Ezzel az egész világ nyugtázza, hogy az 1990-től beköszöntött *Pax Americanának*, ennek a Szerbiától Irakon és Afganisztánon át Líbiáig tartó háborúk által önellentmondássá változtatott kifejezésnek a kora múltban, a nagytérrend pedig visszavonhatatlanul átrendeződőben van.

»» Európára is sikerült kiterjeszteni az amerikai gazdasági hegemóniát

EURÓPA LEJTMENETBEN

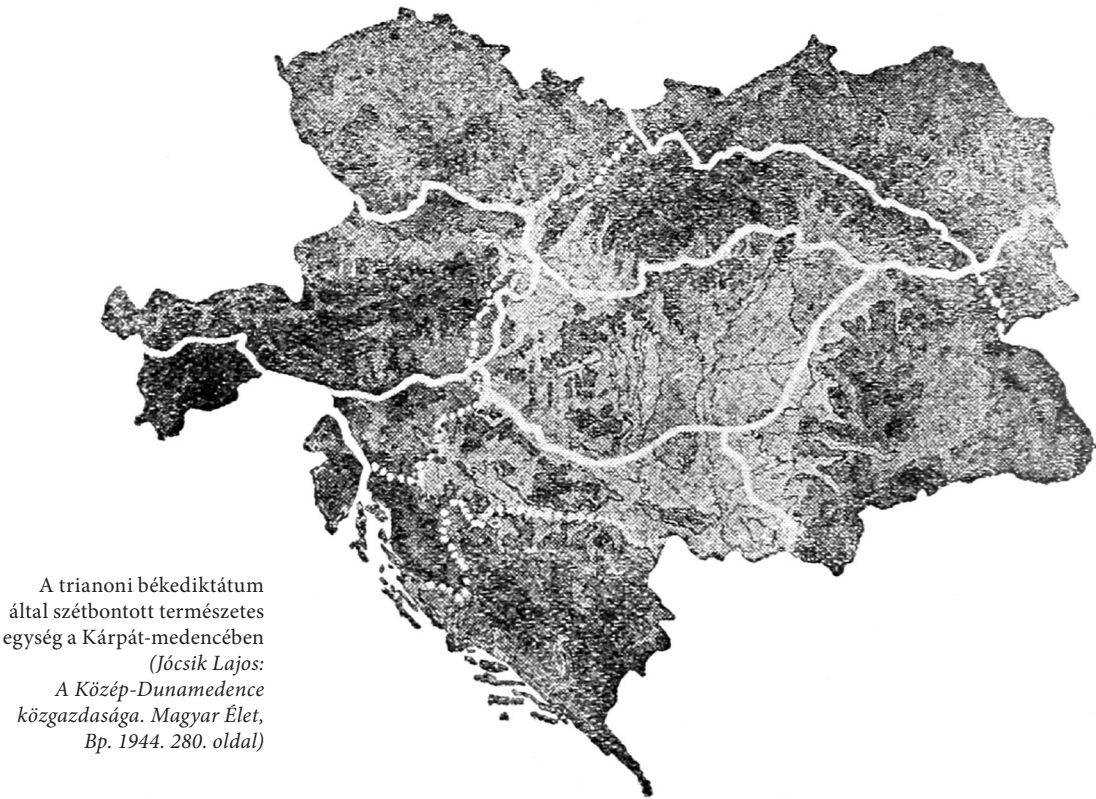
Ezekkel a látványos fejleményekkel párhuzamosan, s tőlük nem függetlenül, Európa erősen lemaradt – az USA realista fordulatával pedig magára is maradt. Jól mutatja ezt, hogy a világ árukereskedelmében jelentősen csökken az EU részesedése, miközben a világ GDP-jének már most is csak alig 17 százalékát adja együttesen. Eközben a produktivitás, a termelékenység és az innováció is Európán kívülre vándorol, az érdemi kereskedelmi kapcsolatok is Európán kívül szövődnek. Mostanra a leginnovatívabb beruházások 30 százaléka elment, zömmel azokból a szektorokból, amelyekre az EU öntötte a pénzt. Nem csoda, hogy a kockázati tőkebefektetések valamennyi fejlesztési szakaszban súlyosan elbillentek az Egyesült Államok javára, ezt az innovációs-versenyképességi szakadékot pedig Trump most megkezdett négy éve várhatóan továbbmélyíti.

Jellemző, hogy 2025 őszére az USA legszegényebb tagállama, Mississippi már gazdagabb, mint Európa vezető gazdaságai, ahogy az is, hogy egy átlagos amerikai rendelkezésre álló jövedelme ma már 80 százalékkal magasabb, mint az átlagos franciáé, és felével több, mint egy németé. Európa egyetlen 21. századi

Big business –

Az Európával szembeni amerikai ipari és kereskedelmi fölény ábrázolása a *Puck* magazinban, 1902 (Library of Congress)

vezető technológia (blokkláncok, *chipgyártás*, mesterséges intelligencia, robotika, *űrtechnológia*) tekintetében sincsen jelen, miközben egyetlen amerikai vállalat, az Nvidia önmagában többet ér, mint a brit tőzsdén jegyzett összes európai vállalat együttvéve. A világrendszerváltást mutató gazdasági átrendeződések vesztese egyértelműen az Európai Unió, amit végre önmaga is belátott. A Draghi-jelentés szomorú kulcsmegállapítása úgy szól, hogy az EU egykori versenyképességét mára maradéktalanul elveszítette. Késő bánat, amikor Emmanuel Macron a berlini Globális Párbeszéd fórumon kijelentette, hogy „két-három éven belül, ha a klasszikus menetrendünket követjük, kiesünk a piacról, az Európai Unió meghalhat”. A 2024 második felében tartó magyar soros EU-elnökség éppen ezen javasolt segíteni, de az elnökséget ellátó Magyarország kormányfőjének terve helyett az Európai Parlamentben inkább Orbán Viktor szapulásával foglalkoztak, a hivatalból semleges bizottsági elnököt is beleértve.

A versenyképesség-csökkenés sajnos sorsszerű, hiszen az EU maga döntött úgy, hogy leválik az olcsó orosz energiahordozókról, melynek eredményeképpen az európai cégek villanyban két-háromszoros, gázban négy-ötszörös árat kénytelenek fizetni az amerikai versenytársaikhoz képest – nagyságrendileg pontosan az az olcsó energiamennyiség hiányzik az európai iparnak, ami egyenlő a korábban említett orosz–kínai energiaszálló-növekménnyel. Ahogy szintén az EU amaga akaratából terhelte agyon saját vállalatait karbonvámokkal és más klímapolitikai megfontolású zöldadókkal, ahol 2025 őszen még tovább rontott a helyzeten az úgynevezett karbonkreditrendszer elképesztő ötletével, amely az európai cégeket európai fejlesztések helyett harmadik világbeli országokba történő befektetésre ösztönzi. Az sem maradhatott következmények nélkül, hogy az EU jóformán egyik pillanatról a másikra fosszilisról megújulóakra állította át a gazdaságpolitika váltóit, hiszen ezzel egy olyan technológiát választott, amit a napelempanel-gyártással már Kína dominál. Ugyanígy, a 2035-től a belső égésű motorral rendelkező járművek üzembe helyezésére vonatkozó uniós tiltás megint csak a Kína által uralt elektromosautó-iparnak nyitott teret. Az EU-s versenyképességet csökkentő (és a kínait növelő) egyoldalú

gazdaságpolitikai és stratégiai döntések hatását a Kína ellen kivetett súlyos importvámok sem fogják ellensúlyozni. Ezzel ugyanis csak annyit ér el az EU, hogy saját magának megdrágította a vámmal sújtott termékek beszerzését, miközben az importvámokkal csak tovább nő az európai gazdaság leválása és bezárkózása.

Nem csupán az ilyen gazdaságpolitikai intézkedésektől, de a Draghi-jelentéstől és az azóta történt EU-s gazdaságstratégiai bejelentésektől sem várható európai szinten más irány, ami ráadásul a vállalatokat agyonnyomó további dekarbonizációval, közös hitelfelvétellel és megtérülés nélküli költségzivattyúval fenyegető hadiiparral tetézné Európa bajait. Így az Európai Bizottság 2025 első hónapjaiban készül „versenyképességi iránytűnek” nevezett ütemterve továbbra is a világmegváltó szén-dioxid-csökkentést és zöldpolitikát jelöli majd meg prioritásnak: azt a versenyképesség-csökkentő ideológiai prioritást, aminek minden technológiai és nyersanyag-dimenziójában Kína vezet, és amiben az Egyesült Államok is végleg magára hagyja most Európát. Így reménytelennek tűnik a versenyképesség visszaszerzése. A kontinensről elköltöző vegyipar vagy a Volkswagen gyárbezárásai ugyanúgy mutatják ezt, mint a negyedik negyedéve nem növekedő német gazdaság.

Mindennek szükségszerű társadalmi következménye az emberek elégedetlensége, ami Németországban megroppantotta az egykor az identitást jólért cserélő íratlan alkut. Az EU egykori gazdasági motorjának keleti tartományaiban tartott választások végeredménye, akárcsak a 2024-es francia, holland és osztrák parlamenti választásokon kialakult arányok alapján jól nyomon követhető a nyugat-európai társadalmi elégedetlenség fokozódása, amelyet a megélhetés mellett leginkább a migrációból fakadó problémák tüzelnek. Erre mutatott rá a június 9-i európai parlamenti választás is, melynek révén a harmadik legnagyobb frakció a nemzeti-szuverenista Patrióták Európáért lett. A gazdasági nehézségeket a jog válságjelenségei kísérik: az EU gazdaságának és jogrendszerének alapját képező négy szabadság elve súlyos sebeket kapott: legutoljára a Talgo-botránynak nevezett spanyol fiasóval a tőke szabad áramlása, Schengen német felfüggesztésével pedig a személyek és az áruk szabad mozgása. Ami lényegében az egyetlen pozitívum, az is a magyar soros EU-elnökség eredménye: Bulgária és Románia felvétele a schengeni zónába.

DÉLI NYITÁS

A stratégiai célkitűzés állandó történelmi és változó politikai feltételei közepette kell az időhöz és a térhez illő magyar utat meghatározni. Ebben a munkában nem vagyunk sem történelmi előképek, sem pedig olyan gyakorlati eredmények nélkül, amelyek az elmúlt közel tizenöt évben halmozódtak fel. Magyarország több ágazatban képviselt semleges politikája és a keleti nyitással megvalósult sikeres partnerkeresése, a minket is magában foglaló nyugati szövetségi rendszer, azaz az Európai Unió és a NATO kereteinek megtartása mellett, egy újabb kapcsolattal egészíthető ki, amelyet *déli nyitás*nak nevezünk, ami mellett szükséges regionális szövetségeink megerősítése is, amely Magyarországnak a Kárpát-medencében betöltött központi helyzetéből természetes módon adódik is. Ez a 21. századi magyar nagystratégia elméleti-gyakorlati magja, vagyis a *nemzeti realizmus*.

Még ha három és fél évtizeddel ezelőtt csábítónak, sőt hihetőnek is tűnt az egypólusú világ politikai-hatalmi lehetősége, ez az illúzió mára szertefoszlott. Újra és újra bebizonyosodik, hogy a világ nem politikai egység, hanem politikai pluriverzum. Ennek részei a szemünk láttára lendültek mozgásba. Ebbe illeszkedik 1) a globális Dél felemelkedése, 2) az USA átfordulása a zeniten, ennek a kontinentális realitásokhoz visszaérkező trumpi politikában látható reflexiójával és 3) az EU végzetes versenyképesség-vesztése. Pontosan ezeknek a jelenségeknek a higgadt felismerése biztosít szükségszerű keretet a Nemzetközi Együttműködés Rendszere számára, mely maga sem indulhat ki másból, mint a kellő tárgyilagossággal tudomásul vett tényekből. Egy olyan magyar nemzeti nagy-

a világ
politikai
pluriverzum

stratégiának, amely legalább a század közepéig tekint előre, sőt az egész évszázad megnyerésének ambíciója fűti, a jelen folyamatokban dinamikus keretet kell megpillantania, adottságokkal és lehetőségekkel.

Ilyen adottság, hogy Magyarország EU- és NATO-tag, ugyanakkor vitális gazdasági, infrastrukturális és kereskedelmi érdeke közeledni a felemelkedő nagyhatalmakhoz, mint India és Kína, valamint a regionális középhatalmakhoz, mint például Törökország. Hazánk már most is számos olyan integrációnak része (Övezet és Út kezdeményezés, megfigyelő tagság a Türk Államok Szervezetében), nem is beszélve a bilaterális – energetikai, gazdasági, kereskedelmi – kapcsolatokról, amelyek a globális Délhez sorolt államokhoz kötik. Már most az azeriektől és a török Botastól veszünk földgázt, a kínaiak építik az elektrifikációhoz kötődő legnagyobb hazai gyárakat, az oroszok Paks II-t, miközben hazánknak részesedése van az azeri Şah Deniz-gázmezőben. A Nemzetközi Együttműködés Rendszere épp ezért először is egy olyan külügyi orientációt jelent, melynek része a más országok belügyeihez való semleges viszonyulás és a többoldalú kooperáció kölcsönös előnyök alapján történő megvalósítása.

Ezért fontos, hogy a megváltozó világszituációban magunknak vindikáljuk és meg is tartsuk a jogot, hogy mi döntsük el, kivel üzletelünk. Azzal üzleteljünk, akivel a leginkább megéri. Mind a négy égtáj felé – így a globális Dél felé is – tájékozódni kell, miközben még magával az Egyesült Államokkal való viszony is átalakul: bilaterálissá, akár az EU egészéhez képest különutassá válhat. E felismerés veleje pedig, hogy ne politikai, ideológiai elvárások határozzák meg a kapcsolódásainkat egy olyan korban, ahol sem Kína, sem pedig az Egyesült Államok nem ideológiai alapon mozog, pláne ne zárjuk ki a természetes barátainkat, szövetségeseinket, például a kis- és közép-ázsiai türk országokat. Illetve egyáltalán: senkit. Ezt jelenti a *gazdasági semlegesség*. Ennek elemei a miniszterelnök által is felvázoltan, öt irányból azonosíthatók. 1) Az első a finanszírozási semlegesség, melynek lényege, hogy ne csak a nyugat pénzpiacain, de az arab országok, a türk államok és Kelet-Ázsia pénzpiacain is legyen magyar jelenlét. 2) A másik a beruházási semlegesség azzal az attitűddel, hogy ahova tőkebefektetés szükséges, oda jöhessen bárhonnan tőkeberuházás. 3) A harmadik a piaci semlegesség, vagyis hogy annak adjunk el, aki megveszi; a magyar iparnak, energetikai cégeknek, pénz- és tőkepiacnak úgy és oda kell piacra lépnie, ahogy és ahova az előnyökkel jár Magyarországnak. 4) A negyedik a technológiai semlegesség: a nyugati technológiai kapcsolódásaink mellett be kell látni, mégpedig védővámok és más gazdasági-jogi torzítások nélkül, hogy lítium-ionos katód, fotovoltaiikus panel vagy mikroelektronikai félvezető keletről tud érkezni, ahogy nukleáris technológiában az oroszok verhetetlenek. 5) Az ötödik az ipari termelés alapját jelentő energiahordozók tekintetében érvényesített következetes semlegesség. A metánmolekulának nincs ideológiája, csak azoknak, akik tiltják vagy megmondják, honnan vegyünk. Az áram a vezetékben az ohm, a watt és az amper, tehát a szenttelen természeti-fizikai törvényszerűségek függvénye, nem politikai elvárásoké. Az eszköz az eszköz, előjel nélkül: se több, se kevesebb.

Ennek a szemléletnek az üdvözlendő gyakorlati megnyilvánulásaiaként értékeljük az innovatív iparágak kínai gyárainak hazánkba költözését (BYD, CATL), az áramlássalapú villamosenergia-piaci összekapcsolásokat vagy az Azerbajdzsántól Magyarorszáig épülő nagyfeszültségű átviteli vezeték építésének világrekorder projektjét. A déli nyitás ebben a gazdasági semlegességben nyeri el az értelmét, hiszen anélkül szükséges a globális Dél, illetve kelet felé tájékozódni, hogy feladnánk a nyugati kapcsolatokat.

Ez az óvatos, megfontolt, fél szemmel az Egyesült Államokra és a megváltozó amerikai-európai viszonyokra is figyelő, déli nyitást lehetővé tevő gazdasági semlegesség mint alapállás csak akkor nyerhet értelmet a Nemzetközi Együttműködés

Rendszerében, ha ideológiai vagy más torzítástól mentesen, önmagunkból kiindulva ad értelmezési keretet a világhoz. Ahogy a gazdasági semlegesség, úgy a déli és keleti nyitás kiindulópontja is önmagunk. Ha gyarapodni akarunk,

**úgy nyitni a globális
Dél felé, hogy nyugati
kapcsolatainkat
is megőrizzük**

növekedést várunk el magunktól, akkor nem is csak a GDP a fontos önmagában, hanem a GNI, a bruttó nemzeti jövedelem. Elsősorban tehát önmagunkra számíthatunk, nem idegen hatalmak segítségére, akik maguk is a saját érdeküket nézik, netán már becsaptak egyszer, vagy maguk is épp hanyatlóban vannak. A rendszerváltoztatás utáni évek szörnyű tanulsága a függőség volt, ahol a Goldman Sachs, a Stikeman Elliott és más tengerentúli óriáscégek mondták meg, hogyan is kellene Magyarországnak megszabadulnia az értékes infrastruktúrájától és beengednie a nyugati tőkét, a privatizációval pénzvattyúkat hozva létre, miközben hazánk a legfontosabb vagyontárgyaitól esett el és megfosztották még a KGST-ben is versenyképes gyáraitól, termelésétől, egész iparágaitól. Hatalmas küzdelem volt ebből visszamásznunk, nemzetközi perekkel, EU-s kötelezettségsszegési eljárásokkal. Nagy tanulság, hogy vigyázni kell, ne legyen a külföldi tőke játékszere hazánk, bármelyik irányból, sőt bármennyi irányból is jelentkezze erre igény. Nekünk magyar gazdaságot, magyar versenyképességet: *magabíró Magyarországot* kell építenünk, magyar iparral, magyar exporttal, magyar gazdasági jelenléttel.

A déli nyitás, a gazdasági semlegesség, a magabíró magyar gazdaság mellett figyelni kell a külkapcsolatok átgondolása kapcsán, hogy az állami és a magán, a közvagyon és a privát tőke, a közfeladat és a piaci megoldások közti egészséges arányt és egyensúlyt megtaláljuk. Nem mindenhol az állam a leghatékonyabb, van viszont, ahol csak az állam teszi meg a vágyott beruházásokat, az állam biztosítja egyedül egy védendő társadalmi csoport felzárkóztatását vagy a megfizethető közszükségletet. Ennek az egyensúlyra törekvésnek kényes nemzetközi jogi határai, korlátjai vannak az egész gazdaságban, de a feladat nem lehetetlen. E körben már harcászati-taktikai s nem hadászati-stratégiai javaslat, hogy ehhez érdemes olyan jogi eszközöket is bevetni, melyre korszakunként csak egyszer nyílik alkalom. Például – javaslatunk szerint – egy új

Mátyás király közép-európai államszövetsége
(Mályusz Elemér: A magyar állam a középkor végén = Magyar művelődéstörténet. főszerk. Domanovszky Sándor, Magyar Történelmi Társulat, Bp. 1939. II. kötet, 54. oldal)

beruházásvédelmi törvényt alkotni, amely tükrözi az új szemléletet és a külföldi befektetések (tehát a magánberuházások) védelmét és ideológiásmentes garانتálását. Éppenséggel egy olyan változó korban, amikor a magántőkét védő, korábbi időkkel jellemző nemzetközi befektetővédelmi egyezmények és garanciák maguk is omladoznak. Mindezt – a korábbi kétoldalú beruházásvédelmi államközi szerződések mintájára – regionális beruházásvédelmi egyezményekkel is szükséges lehet megtámogatni, mert egy ilyen újjáépülő bizalmi keret olyan konkrét projekteknek is lendületet biztosíthat, mint az államilag importképes regionális szolgáltatássá fejlesztett villamosenergia-rugalmasági képesség vagy az egyre növekvő (4,5 milliárd köbméteres!) regionális gázelosztószerep és a hasonló olajfinomító-pozíció.

CENTRÁLIS ERŐTÉR A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

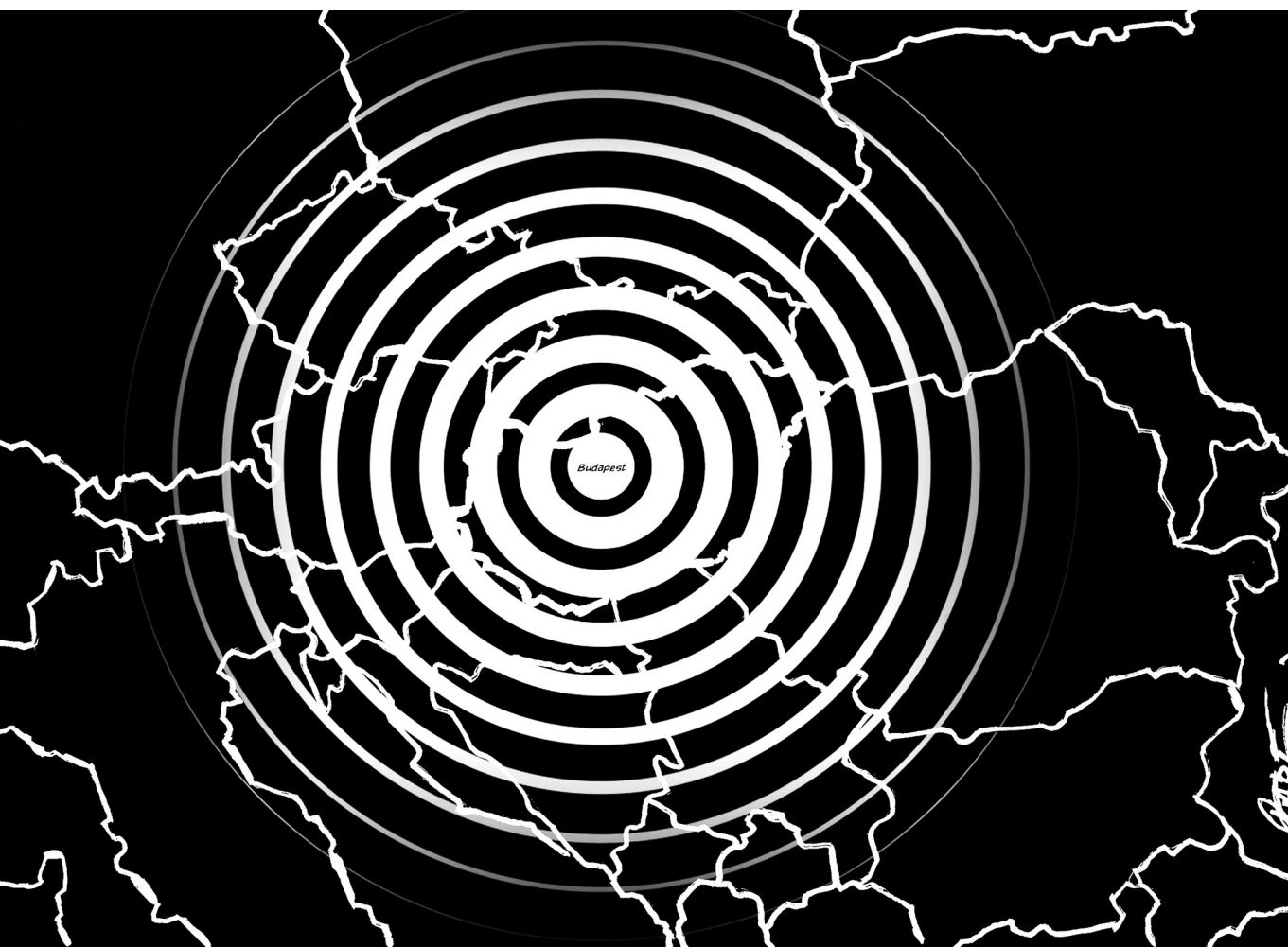
Az előképek kiválasztása egyúttal jövőkép felvázolását jelenti. Az utolsó olyan időszak, amikor Magyarország önerejéből meghatározó tényező tudott lenni, szó szerint egy egész világkorszakkal ezelőtt volt, mégpedig Mátyás korában, a 15. század utolsó harmadában. Mátyás, aki Amerika felfedezése előtt két évvel hunyt el, utoljára egyesítette a késő középkori Közép-Európát. Ebből is látható, hogy a nagy reneszánsz fejedelem, aki 1458-tól egészen 1490-ig ült a magyar trónon, olyan nemzeti király volt, aki korszakhatáron élt, hiszen egyszerre volt a középkor humanista örököse és a modern államrezon megelőlegzője. Mátyás több mint harminc évig tartó uralma alatt úgy terjesztette ki a magyarság akciórádiuszát, hogy mindvégig a közép-európai önállóság jegyében cselekedett. Egyszerre volt magyarcentrikus és etnopluralista.

A történelmi analógiák, mondják, mindig sántítanak, jelen párhuzam azonban mégis meglehetősen pontosnak tűnik, hiszen számos hasonlóság akad, amelyek nem a véletlen művei, hanem maradandó történelmi mintázatok eredményei. Az évszázadokon átívelő, folytonosságot teremtő történelmi mintázatok okait a hosszú távon, sőt akár örökre maradandó körülményekben kell keresni, amelyekben nem áll módunkban változtatni – ilyen a geográfiai adottság és a földrajzi elhelyezkedés, amely meghatározza a geopolitikai környezetet. A honfoglalás és a Szent István-i államalapítás – azaz az organikus Kárpát-medencei magyar jelenlét – alapján megszerveződő középkori magyar állam 1526–41 közötti széthullása, majd 18. század végi, Habsburg-jogar alatti újraintegrálása, aztán a reformkor negyedszázadában és a dualizmus fél évszázadában megtörtént modernizáció folyamatosságot biztosított, amelyet voltaképpen Trianon és a rá következő nehéz évszázad sem tört meg. Mégpedig azért nem, mert jelenleg is a magyarság a Kárpát-medence legnagyobb népességű nemzete, amely továbbra is centrális helyzetet foglal el Közép-Európa kellős közepén. Bizonyára ebből is fakad, hogy az elmúlt tizenöt év számos, Budapestről kiinduló regionális integrációs kísérlete időről időre több környező fővárost volt képes megszólítani, ha nem is egyidejűleg, gondoljunk csak Belgrádra, Bécsre, Ljubljanára, Pozsonyra, Prágára, Szkopjára és Varsóra.

Már ebből is jól látszik, hogy a *Kárpát-medence centrális erőtere Magyarország*, amelyet mint magországot a négy égtáj közül időlegesen nyugat felé, huzamosabban északi irányban, tartósan viszont leginkább dél felé vonzza a történelem, míg közvetlen keleti szomszédainkkal nehezebb a stratégiai párbeszéd, de még a taktikai terefe is. Legyünk egyértelműek: az már az orosz–ukrán háború első másfél-két évében nyilvánvaló vált, hogy az európai kontinensen való akadálytalan amerikai térnyerés – a korábbi német mesterkedéseket betetőzve – sikeresen szakítja ki a visegrádi szövetségből annak északi pólusát, amikor is a Baltikumtól a

Fekete-tengerig érő kelet-európai védhatalmi perspektívával kecsegteti Varsót. Ennek az aspirációnak tágabban része volt Ukrajna fölfegyverzése és háborúban tartása, Finnország NATO-hoz való csatlakoztatása, valamint Moldova nyugatias orientálása is. Románia államként való működésének határai a legutóbbi elnökválasztás alkalmával mutatkoztak meg, ahol nézőpont kérdése,

a Kárpát-medence centrális erőtere Magyarország

Akcióradiusz –
Fábián István rajza (2025)

hogy állami szuverenitásának megvédése vagy a népszuverenitás csorbitása volt-e az alkotmánybíróság beavatkozása, a jelenség mindenesetre több mint figyelemre méltó.

Ezzel a geostratégiai ütemváltással megismétlődni látszik Mátyás korának szituációja, amelyben a Német-római Császárság – megakadályozandó egy önálló közép-európai zóna képződését – maga mellett tartotta a cseh és a lengyel dinasztiát, amelyek harcba is bocsátkoztak a Magyar Királyság ellen. Annak a kutyaszorítónak csak az tudott véget vetni, hogy Mátyás központosította nemzeti királyságát, erős hadsereget tartott fenn, elfoglalta Sziléziát, Morvaországot, Alsó-Ausztriát és Stájerországot, megszállta Bécsét, cseh királlyá válva a hét választófejedelem egyike lett, erős déli védelmi zónát épített ki bosnyák, szerb és havasalföldi hűbéreseiből, mindvégig a pápa kizárólagos regionális partnereként szerepelt, nápolyi király apósa révén pedig dél-itáliai szövetségi rendszerre tett szert.³ Ötszáz év múltán, mondhatnánk, semmi sem változott: a Nemzeti Együttműködés Rendszere kiépítette hazánk szuverenitását, a V4-es formátum ellehetetlenítése után pedig szlovák barátaink megtartása mellett nyugat-balkáni orientációt folytat, olasz és osztrák szövetségeseket keres, s a Vatikánnal együtt lép fel az európai békéért.

Mindezt a történelmi felismerést igazolva érdemes megfigyelni, ahogy a gazdasági logika a Balkán viszonylatában természetesen és szükségszerűen vezet regionális kapcsolódásokhoz. Nem csupán a kiváló magyar–szerb és magyar–észak-macedón, magyar–boszniai szerb kormánykapcsolatokról kell beszélni, vagy a Budapest–Belgrád-vasútról érdemes szólni itt, hanem arról, hogy jelenleg is déli irányból, a Balkán vezetékén át kapjuk a földgázt,

3 Joó Tibor: *Mátyás és birodalma*. Athenaeum, Bp. 1941.

21. századi magyar nagystratégia

ahol további infrastruktúra-fejlesztések is zajlanak, a szerbek pedig Magyarországon tárolnak biztonsági gázkészletet. Sándorfalva irányából új nagyfeszültségű villamosenergia-szállítóvezeték létesül, míg a közelmúltban megépült a magyar és szlovén villamosenergia-átviteli hálózatot összekötő Hévíz–Cirkovce határkeresztező távvezeték, amelynek üzembe helyezésével Magyarország minden szomszédjával megteremtette villamosenergia-hálózata összekapcsolását. Sikeresen elindult a tágabb közép-európai régió villamosenergia-piacainak egységes másnapi időtávú, áramlássalapú kapacitásszámítás melletti piac-összekapcsolása is. A piac-összekapcsolás hozzájárul a határkeresztező kereskedési lehetőségek bővüléséhez, a regionális árak kiegyenlítéséhez és az ellátásbiztonság erősítéséhez. Ez azért fontos, hogy lássuk: az energiapolitika a geopolitika rangjára emelkedik.

Ismét már a taktika és nem a nagystratégia területe, hogy például villamosenergia-hálózatunk jövőbeli kiegyenlítőenergia-szükségleteire is a regionális szemléletben találjuk meg a legnagyobb stabilizálási potenciált. Már most is vásárolunk a Balkánról (Bosznia-ból, Szerbiából) vízerőművek által megtermelt villanyt, ahogy cserébe adunk is el naperőművi megtermelt kapacitást. De lehetséges a domborzat és vízrajz adottságai okán olyan felvidéki, szlovákiai területen építhető magyar szivattyús tározók létrehozása, amelyek aztán a hazai hálózatba termelve az itthoni termelés-ingadozások fenyegetően emelkedő görbéjét anélkül laposíthatnák el, hogy a hazai napelemes programot fel kellene adni. Röviden: a Pozsonytól Budapesten át Belgrádig szövődő *regionális szimbiózis* olyan lehetőségeket nyit Magyarország előtt, amelyek nemcsak ismerősek, de hasznosak is.

MAGYAR ÚT

Meggyőződésünk, hogy ezeken a felismeréseken keresztül vezet a magyar út a 21. században. A világrendszerváltás során Magyarországnak, mint minden élő szervezetnek, folyamatosan reflektálnia kell a környezet változásaira. Magyarország nem egy absztrakció, nem jogi fikció; Magyarország szerves entitás, a mi élő szülőföldünk, mely élni, gyarapodni akar a világrendszerváltás, azaz a gazdasági és geopolitikai klímaváltozás idején is. Ennek geopolitikai origója és gazdasági kiindulópontja saját magunk, a saját erőforrásaink és munkánk megszervezése, amely önmagából mint vonatkoztatási pontból indul arányosan kifelé, semlegesen viszonyulva minden irányba – fenntartva nyugatra, de nyitva kelet, valamint dél felé is. Ehhez gazdasági semlegesség, önállóság és magabíró Magyarország kell.

A 21. századi magyar nagystratégia, vagyis a nemzeti realizmuson alapuló Nemzetközi Együttműködés Rendszere konkretizálása érdekében végezetül következzenek öt javaslat. 1) Feltétlenül bent maradni a nyugati struktúrákban, de nem adni fel a függetlenségből. 2) Déli nyitás: tájékozódás a BRICS és a „sanghajiak” felé, BRI-integráció, állandó tagság a Türk Államok Szervezetében, fokozott nyugat-balkáni orientáció, erősebb bilaterális azeri, török és közép-ázsiai kapcsolatok. 3) Gazdasági semlegesség a finanszírozási, piaci, beruházási, technológiai és energialehetőségek vonatkozásában, kizárólag a magyar érdeket szem előtt tartva. 4) A magabíró Magyarország mint örök origó és állandó vonatkoztatási pont leszögezése – politikai, gazdasági, energetikai, katonai és kulturális szempontból egyaránt. 5) Közép-európai regionalizmus a schmittianus évszázadban, egy multipolárisra váló világban, benne centrális erőterként a Kárpát-medencével. ■